

Motion till riksdagen 2011/12:N342

av **Lars Johansson m.fl. (S)**

Regional tillväxt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen för den regionala utvecklingspolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av regionalpolitikens betydelse i utformningen av strategiska politiska beslut.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det kommunala skatteutjämningsystemet.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om demografins betydelse för utformningen av den regionala utvecklingspolitiken.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om globaliseringens effekter på den regionala utvecklingspolitiken.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av en strategi för både storstads- och landsbygdsutveckling.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU-programmens utformning och inriktning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att medborgarna har tillgång till fungerande samhällsservice.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av avregleringarnas effekter inom jämvägen och energisystemet.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 3 hänvisat till FiU.

Motivering

Vi vill ha ett samhälle där människor har frihet att förverkliga sina drömmar och där välfärd och möjligheter kommer alla till del. I Sverige har klyftorna vuxit: Långtidsarbetslösheten biter sig fast, resultaten i skolorna har försämrats och ojämlika förutsättningarna mellan landets olika delar har ökat. Den som märker hur klyftorna ökar, vet att samhället glider isär. Den som känner att välfärden krackelerar, rustar sig för ojämlikhet. Det är det som hänt i vårt land under de senaste åren. Den utvecklingen kan aldrig vara ett framgångsrecept. Det är bara tillsammans vi kan utveckla ett modernt, jämlikt och konkurrenskraftigt Sverige. En stark gemensam grund ökar både vår gemensamma och individuella frihet och ger oss möjlighet att växa och utvecklas.

Vi vill vända trenden och minska samhällsklyftorna. Om Sverige ska bli ett land där människor har samma möjligheter att utvecklas måste politiken kretsa kring sociala investeringar. Därför vill vi Socialdemokrater göra den regionala utvecklingspolitiken till en central fråga, där konsekvenserna av politiken är närvarande i utformningen av strategiska politiska beslut. Detta förutsätter en samordning mellan olika politiska nivåer och politikområden. Därför måste den nationella nivån samverka med regioner och kommuner för att skapa bästa möjliga utvecklingsmöjligheter.

En rättvis och fungerande regionalpolitik måste utgå ifrån att hela landet hänger ihop och att vi är beroende av varandra. Vi socialdemokrater accepterar inte att regionalpolitiken reduceras till en lågambitiös politik för gles- och landsbygd. Vi vill använda regionalpolitiken som ett viktigt verktyg för en rättvis utveckling för hela landet. Om tillväxten ska öka och Sverige utvecklas krävs en kraftfull regionalpolitik. Företag, arbetskraft och resurser finns i alla delar av landet och är sammanlänkande i ett komplext system av produktion och transporter som knyter Sverige samman. Därför är det oerhört angeläget att solidariteten mellan Sveriges regioner vidmakthålls. En grundläggande förutsättning för att vidmakthålla denna solidaritet i hela landet är det kommunala skatteutjämnningssystemet, som spelar en viktig roll för att utjämna de ekonomiska förutsättningarna mellan olika delar av landet. En fortsatt kommunalekonomisk utjämning är därför ett nödvändigt verktyg för att garantera en likvärdig kvalitet i välfärdstjänsterna oavsett var i landet man bor.

Vår övergripande regionalpolitiska målsättning ligger fast: Utgångspunkten är att den ekonomiska tillväxten är summan av tillväxten i landets alla delar. De statliga insatserna måste därför vara inriktade på att regionerna ska få möjlighet att växa och utvecklas efter sina förutsättningar. Den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till att skapa en värdeburen hållbar tillväxt, med väl fungerande lokala arbetsmarknadsregioner och en god servicenivå i alla delar av landet.

På grund av det starka och ömsesidiga beroendet mellan olika regioner måste den regionala utvecklingspolitiken finna lösningar på såväl de snabbväxande storstadsregionernas utmaningar som de svåra utmaningar som väntar mindre regioner som tampas med utflyttning, strukturell arbetslöshet och skev åldersstruktur. En annan nyckelfråga är framväxten av de medelstora

Fel! Okänt namn på

regionerna. Här återfinns sannolikt både framtida tillväxtregioner och regioner som, utan en kraftfull politik, på sikt kan få problem att hantera ett snabbt tilltagande internationellt konkurrenstryck, som en följd av globaliseringen.

Demografiska utmaningar

Sverige står inför en besvärlig demografisk utveckling: fram till år 2030 kommer antalet personer i Sverige över 80 år att öka med omkring 60 procent. Under samma period förväntas befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år) stagnera (+2 procent).¹

I en rapport från Sveriges Kommuner och Landsting i maj 2011 fastläs det att befolkningsökningar och förändrad sammansättning av åldersgruppernas storlek innebär att kommunernas kostnader ökar med i genomsnitt 0,5 procent per år. Förändringar i åldersgruppernas storlek innebär förändrade behov av kommunernas olika välfärdstjänster.²

Inom den regionala utvecklingspolitiken måste det finnas en grundläggande insikt om att möjligheterna att finansiera framtidens välfärd ser extremt olika ut i olika delar av landet. För vissa mindre regioner kommer den överskuggande framtidsutmaningen vara att klara vården och omsorgen, bland annat genom att säkerställa att det finns tillräcklig tillgång på kompetent arbetskraft för den kommande generationsväxlingen med bibehållen kvalitet.

Om vi ska klara målet att garantera en likvärdig välfärd för alla – oavsett var i landet man bor – måste solidariteten mellan landets olika delar utvecklas och förstärkas. Utan en fortsatt omfördelning av skattekraft från regioner med en gynnsam befolkningsstruktur och hög tillväxt till mindre regioner med en stor andel av befolkningen i vårdkrävande ålder kommer vi att bygga in en oacceptabel orättvisa i framtidens välfärdssystem.

Den åldrande befolkningen gör att det krävs en fortsatt omfördelning av skattekraft mellan regionerna för att målet om en likvärdig välfärdsnivå ska upprätthållas. Statsbidragen till kommuner och landsting möjliggör tillsammans med skatteutjämningen en jämlik välfärd i hela landet.

Globalisering

Under de senaste åren har det förts en intensiv diskussion om globaliseringen och dess effekter på svensk ekonomi. En fråga som inte analyserats i tillräckligt grad är globaliseringens regionala effekter.

När länder som Kina, Indien, Brasilien integreras i den globala ekonomin innebär det både utmaningar och möjligheter för ett litet exportberoende land som Sverige. Å ena sidan innebär den snabba industriella utvecklingen i

¹ SCB befolkningsprognoser, huvudalternativet.

² Ekonomirapporten – Om kommunernas och landstingens ekonomi, maj 2011.

Asien och vissa delar av Europa att vi får allt svårare att hävda oss när det gäller enklare, lönekonkurrerande varuproduktion. Å andra sidan växer det nu fram nya, stora marknader för högteknologiska svenska företag som tillverkar varor och tjänster med ett högt kunskapsinnehåll.

Globaliseringens effekter på regionerna har varit märkbara när det gäller graden av sysselsättning och tillväxt. Sysselsättningsutvecklingen under och efter senaste finanskrisen har uppvisat en betydande regional variation. Krisen sett ur ett sysselsättningsperspektiv blev mild i storstäder medan de negativa effekterna har blivit mer kännbara i mindre regioner dominerade av industri-sysselsättning. Sett över hela kris- och återhämtningsfasen har tillväxten av nya jobb varit mycket starkt koncentrerad till storstadsregionerna. Det är svårt att dra någon annan slutsats än att den strukturomvandling som skett i spåren av den finansiella krisen haft tydliga urbana förtecken. Det är tydligt att en utveckling där tillväxt koncentrerats runt dessa områden har ökat under senare år.

Sverige befinner sig i ett bra utgångsläge för att hantera globaliseringens utmaningar. Den kraftiga utbyggnaden av den högre utbildningen som vi socialdemokrater genomförde under 1990-talet har gjort det möjligt för alltfler att ta de nya kunskapsintensiva jobb som växer fram. Genom statliga investeringar i forskning och utveckling har vi flyttat fram positionerna på en rad områden, och Sverige ligger nu i den absoluta frontlinjen inom delar av det medicinska fältet, vissa tekniskniska samt inom forskning om miljö och klimat.

Det finns anledning att vara optimistisk när det gäller Sveriges möjligheter att hävda sig i den allt skarpere globala konkurrensen, men det förutsätter fortsatta investeringar i forskning och utbildning. Vi vill därför understryka vikten av en väl avvägd resursfördelning mellan landets universitet och högskolor. Denna aspekt är central om hela Sverige ska dra nytta av globaliseringens möjligheter.

En urban tillväxtpolitik

Vi Socialdemokrater står för en kunskapsbaserad ekonomi. För att stå starka i framtiden måste vi konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor. Inte med låga löner. I det avseendet har storstadsregionerna en stor betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling.

Under perioden 1997–2006 svarade storstadsregionerna tillsammans för 60 procent av Sveriges BNP-tillväxt och för en lika stor andel av sysselsättningstillväxten. I omställningen mot en mer kunskapsbaserad ekonomi vill vi stärka storstädernas roll i den nationella ekonomin. Väl fungerande storstadsregioner är viktiga för Sveriges framtida konkurrenskraft. Vi ska ta tillvara förutsättningarna för konkurrenskraftiga kunskapskluster för globala marknader, potentialen i den kunskapsintensiva tjänstesektorn och de kreativa näringarna i storstäderna.

En av storstädernas svåraste utmaning är den ökande ekonomiska segregationen. Tilltagande boendesegregation och en alltmer ojämlig tillgång till

Fel! Okänt namn på

välferden måste brytas. Velfärds- och familjepolitiken måste anpassa sig till människor i en storstad som håller öppet dygnet runt. För att storstadsregionernas fulla tillväxtpotential ska frigöras och bli till nytta för hela landet krävs ett samlat nationellt grepp. Vi vill att den nationella nivån, tillsammans med storstadsregionernas företrädare, utformar en strategi för att utveckla storstädernas möjligheter – en urban tillväxtpolitik. Integration, kamp mot brottslighet, bostadsinfrastruktur- och utbildningsfrågor måste få särskilt utrymme i en sådan strategi.

Landsbygdsutveckling

Vi Socialdemokrater är övertygad om att det inte finns ett motsatsförhållande mellan storstäder och landsbygd. På samma sätt som det är viktigt att utveckla de stora urbana regionerna måste den regionala utvecklingspolitiken också bygga på insikten att landsbygden har rätt att utvecklas på samma villkor som andra geografiska områden.

För att stärka utvecklingen på landsbygden krävs det en tydlig strategi och konkreta åtgärder. En positiv utveckling av landsbygden förutsätter en helhetsbild och att flera politikområden samverkar. En sådan strategi måste innehålla åtgärder som förbättrat stöd till näringslivsutveckling, stöd till småföretag och företag som drivs i sociala former samt kooperativ form, förbättrad tillgång till offentlig och kommersiell service, riskkapital och investeringar i kommunikationer och infrastruktur.

EU-programmen

Det finns idag betydande resurser tillgängliga för regional utveckling och tillväxt. Europeiska unionens strukturfondsprogram, Sveriges landsbygdsprogram samt Europeiska socialfonden är några av de exempel på resurser som finns. Strukturfonderna liksom landsbygdsprogrammet syftar i första hand till att skapa förändringar på företagsnivå och regional nivå, medan insatserna inom ramen för socialfonden är inriktade mot att stärka individens ställning på arbetsmarknaden.

Det har gjorts ett flertal utvärderingar av de insatser som gjorts inom ramen för EU-programmen. Ett gemensamt problem för dessa utvärderingar är svårigheten att isolera programmets effekter från andra faktorer som påverkar den regionala utvecklingen. Den samlade bedömningen är dock att programmen har vissa kortsiktiga positiva sysselställningseffekter, men att det inte finns belägg för att insatserna påverkar den långsiktiga tillväxten i regioner och företag.³

³ Se Bachtler J. & Wren C., *The Evaluation of EU Cohesion Policy: Research Questions and Policy Challenges*, *Regional Studies* 40(2): 143–53. EU-kommissionen (2008), *Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000–2006 financed by the European Regional Development Fund in Objective 1 and 2 Regions – Sweden*, ITPS (2004), *Effektutvärdering*

Vi menar att det behövs ett tydligare fokus på hållbar tillväxt, det vill säga att kortsiktiga resultat också ska leda till långsiktiga effekter, inom ramen för EU-programmen. De projekt som bedrivs inom ramen för programmen måste syfta till att påverka de grundläggande förutsättningarna för tillväxt. Insatserna ska därför ha karaktären av investeringar i större utsträckning.

Det är orimligt att EU-medel med samma ändamål fördelas av ett flertal olika kanaler och olika kriterier. Vi vill därför se över hur ESF-rådets, Tillväxtverkets och Jordbruksverkets arbete med regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning kan effektiviseras. Vägledande för översynen ska vara att kraftsamla befintliga medel och minska de administrativa kostnaderna genom ökad samordning.

Grundläggande samhällsfunktioner

Vi socialdemokrater vill att tillgängligheten till myndighetsutövande statliga funktioner måste värnas oavsett var i landet man bor. Det kan aldrig accepteras att myndighetsutövning gentemot privatpersoner och företag ska påverkas av geografiska faktorer. Medborgarnas tillgång till fungerande samhällsinstitutioner är en förutsättning för trygghet och ekonomisk utveckling.

Under de senaste åren har vi sett en utveckling där grundläggande samhällsservice centraliserats till områden med ökad befolkningsökning, samtidigt som servicen försvagats i regioner där befolkningsunderlaget minskats. Det är en utveckling som vi socialdemokrater är djupt bekymrade över. Effekterna av denna utveckling har blivit att viktiga funktioner som haft stor betydelse för människor i många mindre och glesare regioner försvunnit. Den borgerliga regeringen har spätt på problematiken genom att till exempel avreglera apoteksmarknaden och Bilprovningen samt kraftigt minska ned Försäkringskassans närvaro på mindre orter. Även Posten tenderar att dra ned på sin lokala närvaro, vilket både beror på allmänt vikande brevvolymer och en allt mer marknadsorienterad ägarstyrning.

Vi är positiva till att myndigheter ser över sina kostnader, men det är lika viktigt att varje omorganisering präglas av balans mellan kostnadseffektivitet och tillgänglighet. Åtgärder måste övervägas för att säkerställa en acceptabel servicenivå, exempelvis genom utökad telefonkundtjänst och förbättrad service via Internet. Marknadslösningar eller rationaliseringsåtgärder kan aldrig ersätta medborgarnas rätt till en tillgänglig samhällsservice. Vi socialdemokrater vill satsa resurser för att möjliggöra en bibehållen kommersiell och offentlig service.

Vi vill göra en översyn av de avregleringar som gjorts av grundläggande samhällsservice såsom järnvägen och elmarknaden och, om det behövs, återkomma med förslag till nya regelverk som bättre förväntas leva upp till medborgarnas behov.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 30 september 2011

Lars Johansson (S)

Carina Adolfsson Elgestam (S)

Börje Vestlund (S)

Krister Örnfjäder (S)

Ingela Nylund Watz (S)

Ann-Kristine Johansson (S)

Karin Åström (S)

Ingemar Nilsson (S)